

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Інститут мистецтв
Кафедра фортепіанного виконавства і художньої культури

ГЛАЗУНОВА І.К.

***ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В УМОВАХ
МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОГО НАВЧАННЯ***

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для студентів та викладачів інститутів мистецтв
педагогічних університетів

Київ – 2015

Методичні рекомендації «Організація інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики в умовах модульно-рейтингового навчання» / І.К. Глазунова. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. - 68 с.

Рецензенти: доктор педагогічних наук, професор Щолокова О. П.;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу

змісту та організації педагогічної освіти ІПОД НАПН України Соломаха С.О.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

(протокол № 10 від 24.06. 2015 року)

Національний педагогічний університет

імені М.П.Драгоманова, 2015

І.К. Глазунова, 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1.Сутність організації модульно-рейтингового навчання у ВНЗ мистецького напрямку.....	.6
2. Методичні засади організації занять в інструментальному класі майбутніх учителів музики в умовах модульно-рейтингового навчання	11
3. Методи діагностики інструментально-виконавської підготовленості студентів в умовах модульно-рейтингового навчання.....	18
4. Методичні поради з досвіду організації інструментально-виконавської підготовки студентів інститутів мистецтв в умовах модульно-рейтингового навчання.....	36
ПІСЛЯМОВА.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Сьогодні, на початку XXI століття, згідно з вимогами Болонського процесу та Лісабонської стратегії постала необхідність підготовки конкурентоспроможних фахівців на освітньому ринку праці в різних галузях мистецької освіти. Процес модернізації освітньої системи спричинив вихід у 2015 році Закону України «Про вищу освіту», спрямованого на врегулювання організаційних та фінансових засад функціонування системи вищої освіти, створення умов для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства у кваліфікованих кадрах.

Найбільш перспективними шляхами модернізації вищої музично-педагогічної освіти виступає впровадження в навчальний процес різних напрямків підготовки інноваційних технологій. У цьому контексті важливого значення набуває застосування модульної організації навчально-пізнавальної діяльності в поєднанні з рейтинговим оцінюванням її результатів.

Проблеми інструментально-виконавської підготовки студентів та впровадження інноваційних технологій у фахове навчання майбутніх вчителів музики розглядають у своїх роботах багато науковців (О. Бурська, Л. Гусейнова, Н. Гуральник, В. Кричевський, Г. Падалка, І. Парій, О. Щолокова).

Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемі інструментально-виконавської підготовки, поза увагою дослідників залишилося обґрунтування змісту, форм і методів даної підготовки на засадах модульно-рейтингового навчання.

Об'єктивна потреба підвищення якості інструментально-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики, недостатня теоретична розробка і формальне впровадження модульно-рейтингової системи в навчальний процес вимагає додаткового аналізу використання технології модульно-рейтингового навчання у підготовці майбутніх вчителів музики, впливу цієї технології на

якість інструментально-виконавської підготовленості студентів педагогічних університетів.

У запропонованих методичних рекомендаціях висвітлюються основні принципи та підходи, а також окреслюються методичні засади проведення занять студентів інститутів мистецтв в класі інструментально-виконавської підготовки на основі модульно-рейтингового навчання.

Сутність організації модульно-рейтингового навчання у ВНЗ мистецького напрямку

Мета впровадження модульно-рейтингової організації навчального процесу у роботу вищих навчальних закладів – підвищення якості підготовки майбутніх фахівців: активізація самостійної роботи студентів, покращення індивідуальної роботи викладачів зі студентами, організація більш рівномірної та поглибленої підготовки студентів протягом кожного семестру; значне зменшення стресових ситуацій у процесі навчання.

Основними **завданнями** даної організації навчального процесу є:

- забезпечення навчання студента за індивідуальним навчальним планом з урахуванням варіативної частини освітньо-професійної програми, що сформується на основі вимог замовників та побажань студента і сприяє його саморозвитку та підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві;
- стимулювання всіх учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості фахової підготовки та активізації самостійної роботи студентів;
- забезпечення мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості фахової підготовки з урахуванням швидкозмінних вимог національного та міжнародного ринків праці.

На основі досвіду роботи зі студентами у процесі інструментально-виконавської підготовки та аналізу наукової літератури було доведено, що *модульно-рейтингове навчання – це послідовне засвоєння навчального матеріалу рівними, цілісними, логічно впорядкованими і обґрунтованими частинами (модулями), а результати його засвоєння стають підставою для визначення місця (рейтингу) студента серед студентів курсу.*

Дана організація процесу навчання дозволяє всебічно врахувати індивідуальні здібності кожного студента і максимально реалізувати та розвинути його творчий потенціал шляхом підвищення рівня сформованості

мотиваційної сфери, спрямувати майбутнього фахівця на опанування навичок самостійної роботи. Разом з тим модульна технологія надає можливість викладачу вищого навчального закладу більш планомірно проектувати процес підготовки студентів, побудований на основі діагностико-прогностичної діяльності; здійснювати управління педагогічним процесом, максимально наближуючи його до гарантованого результату.

Охарактеризуємо основні терміни і визначення цього процесу:

1.1. **Модуль** --- задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу.

1.2. **Модульний контроль** – це оцінювання рівня засвоєння студентом частини навчального матеріалу, що складає завершений навчальний модуль.

1.3. **Навчальний модуль** - це окрема самостійна частина дисципліни (тема, розділ, кілька тем або розділів), яка логічно об'єднує декілька навчальних елементів дисципліни за змістом, результатами і є складовою одного із основних оцінювальних блоків знань студентів (як правило, 2-4 модулі в семестр у залежності від кількості кредитів, відведених на дисципліну).

1.4. **Контроль систематичності та активності роботи студента** передбачає оцінку систематичності відвідування всіх навчальних занять та контрольних заходів, а також активності при їх проведенні.

1.5. **Поточний контроль** – це систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт та самостійних завдань. Поточний контроль об'єднує модульний контроль і контроль систематичності та активності роботи студента.

1.6. **Максимальний рейтинговий бал** r_i^{max} – це максимально можлива сума балів за всі види робіт з даної дисципліни.

1.7. **Поточний (семестровий) рейтинговий бал r_i'** – це сума балів з навчальної дисципліни, отриманих протягом семестру, яка не перевищує максимально допустиму.

1.8. **Підсумковий контроль** – це контрольний захід у вигляді екзамену або заліку, призначений для перевірки засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни.

1.9. **Підсумковий рейтинговий бал r_i** визначається на підставі результатів проведення поточного і підсумкового контролю як середнє арифметичне поточного (семестрового) рейтингового балу r_i' і екзаменаційного балу r_e :

$$r_i = \frac{r_i' + r_e}{2}$$

1.10. **Підсумкова оцінка** – це кількість балів, яка відбиває рівень засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни і записується до заліково-екзаменаційної відомості на підставі підсумкового рейтингового балу

1.11. **Рейтинг студента** – це порядкова позиція студента серед студентів даного курсу, спеціальності, напряму підготовки чи факультету, визначена на підставі його загального рейтингового балу по закінченню семестру.

Основні принципи впровадження модульно-рейтингового навчання

До основних принципів впровадження модульно-рейтингового навчання відносяться наступні:

Принцип модульності: організація процесу оволодіння студентом змістовими модулями на засадах методів і прийомів, в основі яких лежить активна самостійно-творча й пізнавальна діяльність студента.

Методичного консультування: наукове та навчально-методичне забезпечення діяльності учасників навчального процесу.

Гнучкості та партнерства: побудова системи освіти таким чином, аби зміст й шляхи досягнення цілей професійної підготовки відповідали індивідуальним потребам і можливостям студента, сприяли розвитку його особистості.

Системності та забезпечення дидактичної мети: єдність цілей, мотивів, змісту, пізнавальної активності, навчально-методичного забезпечення, контролю та особистісної орієнтації у процесі навчання, підпорядкування всіх елементів модуля комплексній дидактичній меті.

Організаційної динамічності: забезпечення можливості корекції змісту освіти з урахуванням динаміки соціального замовлення і потреб Європейського ринку праці.

Діагностичності: забезпечення об'єктивності оцінювання рівня досягнення сформульованих цілей професійної підготовки фахівця.

Основні форми контролю підготовки студентів в інструментальному класі в умовах модульно-рейтингового навчання

Основні: державний екзамен, курсовий екзамен, залік, які здійснюються в сесійний період; **допоміжні** (модулі): академічний виступ, контрольний урок, залік, тести на готовність до просвітницької діяльності та готовність до педагогічної практики (теоретичний блок і практичний блок), які відбуваються в міжсесійний період.

Форми і методи проведення контрольних заходів та критерії оцінювання виконання того чи іншого завдання поточного або підсумкового контролю визначаються кафедрою, включаються до робочих навчальних програм і доводяться до відома студентів на початку семестру.

Графік проведення модульного контролю протягом перших двох тижнів семестру за підписом завідувача кафедрою подається до дирекції інституту.

Модульний контроль проводиться з метою виявлення знань, умінь та навичок студентів, набутих у результаті опанування певної частини навчального матеріалу, що складає завершений навчальний модуль, а також порівняння виявлених компетенцій з тими, що передбачалися робочою навчальною програмою дисципліни.

Студент, який за результатами модульного контролю отримав незадовільну оцінку зобов'язаний перескласти відповідний модуль до початку наступного модульного контролю.

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за 100-баловою шкалою, яка відповідно переводиться в національну шкалу та шкалу ЄКТС (А, В, С, D, E, FX, F). Відповідність шкал оцінювання показано в таблиці 1.

Таблиця 1

**Переведення 100-балової шкали оцінювання в
національну шкалу та шкалу ЄКТС**

Оцінка за 100-баловою шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Диференційована оцінка	Оцінка у формі заліку	
90-100 (творчий рівень)	5 (відмінно)	Зараховано	A
80-89 (високий рівень)	4 (добре)		B
70-79 (достатній рівень)			C
65-69 (задовільний рівень)			D
60-64 (задовільний рівень)	3 (задовільно)		E
35-59 (низький рівень)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання)	Не зараховано з можливістю повторного складання заліку	FX
0-34 (незадовільний рівень)	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Методичні засади організації інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики в умовах модульно-рейтингового навчання

Основною *метою* інструментально-виконавської підготовки майбутніх фахівців є підготовка студентів до вільного використання інструменту в подальшій професійній діяльності. Головні *завдання* курсу:

- художньо-виконавчий розвиток студентів;
- формування музично-педагогічної майстерності;
- накопичення виконавського «багажу» для проведення всіх видів музично-виховної і музично-просвітницької роботи;
- оволодіння методикою викладання фортепіано у загальноосвітніх закладах;
- виховання творчих здібностей майбутніх учителів.

Під час навчання в інструментальному класі студенти повинні оволодіти *уміннями*:

- виразно виконувати музичні твори та їх фрагменти;
- відбирати необхідні музичні приклади для проведення бесід з проблем мистецтва, лекцій-концертів тощо;
- давати образні словесні пояснення до зразків музичного мистецтва, дохідливо розповідати школярам про музику;
- самостійно розучувати фортепіанні твори різних епох, художніх напрямків, стилів і жанрів;
- підбирати на слух музичні мелодії з акомпанементом;
- читати з аркуша музичні твори;
- перекладати для фортепіано фрагменти симфонічної, оперної, балетної музики, робити полегшені переклади фортепіанної фактури;

Майбутні вчителі повинні чітко уявляти роль фортепіанного виконавства, знати специфіку використання інструменту в музичному вихованні школярів різного віку. Відповідно до завдань курсу процес навчання ґрунтується на глибокому, змістовному опрацюванні кращих зразків світової музичної культури.

На основі аналізу наукових джерел з досліджуваної проблеми та досвіду роботи зі студентами в інструментальному класі було визначено, що *інструментально-виконавська підготовка майбутніх учителів в умовах модульно-рейтингового навчання – це комплексна організація навчально-пізнавальної і творчо-виконавської діяльності студентів за принципом модульності, яка інтегрує цілі, зміст, форми, методи і моніторинг результатів навчання.*

Дана підготовка є складним феноменом, який забезпечує цілісність, ефективність та результативність навчання студентів інститутів мистецтв. Його структура включає такі **компоненти**: *мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-компетентнісний, операційно-результативний та творчо-виконавський.*

Мотиваційно-орієнтаційний компонент виступає спонукальним чинником активізації навчання в класі інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики, передбачає усвідомлення студентами значимості та необхідності інструментального навчання, орієнтує на професійне вдосконалення, розвинутий інтерес до музично-виконавської діяльності, стійке прагнення до її здійснення, забезпечує формування педагогічних і духовно-естетичних цінностей.

Когнітивно-компетентнісний компонент орієнтований на засвоєння знань в галузі музичного мистецтва, розвинутий музичний тезаурус, сформованість вмій художньо-педагогічного аналізу музичних явищ, загальну мистецьку ерудицію.

Метою **операційно-результативного компонента** є формування виконавських умінь і навичок, за допомогою яких відтворюється художній образ музичного твору, наявність виконавської рефлексії та високий рівень володіння технічними прийомами гри й засобами художньої виразності на музичному інструменті. Цей компонент є провідним функціональним чинником, що зумовлює високу результативність навчання в класі інструментальної підготовки.

Творчо-виконавський компонент передбачає спрямованість особистості на уміння творчо застосовувати набуті знання, уміння і навички у практичній діяльності. Цей компонент відображає високий рівень самостійності та самоорганізації у виконанні творчих завдань, здатність до створення власної виконавської інтерпретації інструментальних творів.

Для успішної підготовки студентів інститутів мистецтв в інструментальному класі необхідно визначитися з педагогічними підходами в навчальному процесі в умовах організації модульно-рейтингового навчання, адже мистецька діяльність – це один із дієвих чинників формування і розвитку людської особистості.

Особистісно-орієнтований підхід належить до основних у підготовці студентів в інструментальному класі. Він спрямований на розвиток особистості студента та максимальне сприяння його художнього розвитку. Даний підхід доповнюється, в межах використання модульно-рейтингового навчання, **акмеологічним та адаптивно-варіативним підходами.**

Акмеологічний підхід виступає основою розробки цілеспрямованого педагогічного процесу, спрямованого на удосконалення підготовки студента до рівня творчої й компетентної реалізації музично-педагогічної діяльності.

Адаптивно-варіативний підхід дає можливість пристосовувати (адаптувати) педагогічні засоби до індивідуальних потреб та інтересів кожного студента. Варіативність його зумовлена важливістю знаходження

найдоцільніших методів, прийомів, засобів навчання, пошуку найкоротшого шляху до кінцевої мети.

Для використання усіх дидактичних можливостей модульно-рейтингової системи навчання в процесі підготовки в інструментальному класі необхідно створити відповідні **педагогічні умови**:

- *адаптувати модульно-рейтингове навчання до індивідуальних потреб та рівня музичного розвитку студента, тобто створити єдиний психологічний простір для успішного досягнення кінцевого результату опанування фахових дисциплін;*
- *активізувати фаховий діалог між викладачем і студентом в класі інструментальної підготовки для досягнення оптимальної комунікативної стратегії в навчальному процесі;*
- *педагогічно стимулювати навчально-пізнавальну діяльність та самостійну роботу студентів для набуття самостійності художніх переконань, гнучкості та оригінальності мислення, здатності до пошуку нових ідей, прагнення до нестандартних та оригінальних рішень.*

З урахуванням специфіки організації навчання на основі модульно-рейтингової системи оптимальним є розподіл процесу підготовки студентів за **чотирма етапами**: *адаптаційним, розвивальним, поглиблювальним, закріплювальним* з відповідним застосуванням певних методів навчально-пізнавальної та творчо-виконавської роботи в інструментальному класі.

Усі етапи навчання містять низку **блоків (напрямів)** інструментально-виконавської студентів, зокрема: *теоретико-аналітичний; операційно-діяльнісний; креативно-виконавський.*

Теоретико-аналітичний напрям підготовки передбачає розвиток мотивації до оволодіння професією «учитель музики» та розуміння важливості набуття необхідних знань, умінь і навичок з інструментально-виконавської підготовки для подальшої успішної роботи у школі. При цьому

повинна здійснюватися обов'язкова діагностика «вхідних» даних студента (мотивація до навчання у вищому педагогічному закладі, ступінь домагань у навчанні, наявність (чи відсутність) виконавської рефлексії).

Модулі з даного напрямку інструментально-виконавської підготовки передбачають вивчення й накопичення обов'язкового музично-педагогічного репертуару з методики музичного виховання у загальноосвітніх школах; оволодіння студентами музично-педагогічним аналізом, арсеналом педагогічних засобів та методів розвитку особистості школярів засобами інструментально-виконавського мистецтва; розвинутими вміннями давати образні вербальні пояснення до зразків музичних творів; формування навичок написання педагогічної анотації на твори, які виконуються; розвиток умінь музично-педагогічної інтерпретації зразків інструментально-виконавського мистецтва та відбору музичних прикладів для проведення бесід, лекцій-концертів, моновистав, дискусій з проблем мистецтва тощо.

Операційно-діяльнісний напрям підготовки передбачає набуття та розвиток у студентів інструментально-виконавських умінь і навичок, необхідних для відтворення художнього образу музичних творів. При опануванні вказаного напрямку інструментальної підготовки (як і попереднього) діагностика «вхідних» даних студента стає необхідною умовою для з'ясування рівня технічної готовності майбутнього фахівця до опанування музичних творів різного ступеня складності.

Модулі з даного напрямку інструментально-виконавської підготовки передбачають вивчення й накопичення умінь і навичок, спрямованих на засвоєння основних засобів музичної виразності, на опанування різними видами техніки і фортепіанної фактури, на використання педалі для відтворення художнього образу тощо.

Креативно-виконавський напрям підготовки - це творче використання на практиці набутих у попередніх напрямках знань, умінь і навичок.

Модулі визначеного напрямку відстежують сформованість умінь відтворення особливостей жанрових і стильових ознак музичних творів, що

виконуються; формування індивідуального художньо-педагогічного стилю; адаптування музикознавчого матеріалу до сприйняття шкільною аудиторією.

Методи навчання з формування всіх складових інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики добираються виходячи із завдань кожного з етапів. Це надає можливість забезпечити системність та послідовність у формуванні комплексних інструментально-виконавських знань, умінь та навичок і прослідкувати динаміку якісних змін у рівнях сформованості кожного з компонентів означеного феномена.

Критерії та показники сформованості інструментально-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики в умовах модульно-рейтингового навчання

Для діагностики інструментально-виконавської підготовленості студентів існують критерії та показники її ефективності. До них відносяться: *міра особистісної цілеспрямованості на успішну інструментально-виконавську діяльність; рівень фахової ерудованості у галузі інструментально-виконавської підготовки; міра опанування інструментально-виконавськими вміннями, навичками та засобами відтворення художнього образу музичних творів; ступінь креативності майбутніх учителів музики щодо практичного використання набутих у процесі інструментально-виконавської підготовки знань, умінь та навичок.*

За *першим критерієм* може здійснюватися перевірка стану сформованості мотиваційної сфери студентів, наявності спонукальних мотивів навчальної та виконавської діяльності.

Показниками цього критерію виступають: *розвиненість потреби в музично-виконавській діяльності; прояв інтересу майбутніх учителів музики до прослуховування і виконання інструментальних музичних творів.*

Другий критерій (рівень фахової ерудованості студентів у галузі інструментально-виконавської підготовки) дозволяє виявити міру оволодіння виконавськими знаннями та уміннями. Його **показниками** є: наявність глибоких та системних знань з історії та теорії інструментального виконавства; музично-педагогічний тезаурус майбутніх учителів музики.

За третім критерієм (міра опанування інструментально-виконавськими уміннями, навичками та засобами відтворення художнього образу музичних творів) здійснюється перевірка рівня сформованості необхідних технічно-результативних умінь, навичок, прийомів, засобів художньо-виконавської інтерпретації музичних творів. **Показниками** цього критерію виступають: володіння широким арсеналом технічних прийомів та засобів художньої виразності виконання на музичному інструменті; наявність інструментально-виконавської надійності майбутнього вчителя музики.

Четвертий критерій (ступінь креативності майбутніх учителів музики щодо практичного використання набутих у процесі інструментально-виконавської підготовки знань, умінь та навичок) дозволяє виявити творчий потенціал і креативний розвиток студентів. **Показниками цього критерію виступають:** вміння самостійно інтерпретувати музичні твори; наявність творчих умінь щодо організації та проведення уроків музики в ЗОШ.

Діагностика інструментально-виконавської підготовленості студентів в умовах модульно-рейтингового навчання за викладеними критеріями має відбуватися за допомогою системи діагностичних методів.

Методи діагностики сформованості інструментально-виконавської підготовленості студентів в умовах модульно-рейтингового навчання

Методи діагностики стану сформованості даної підготовки студентів ґрунтується на таких методах: спостереження, анкетування, тестування, бесіда, письмові та усні творчі завдання, міні-колоквіум, метод ескізного опрацювання музичного твору, аналіз інтерпретаційної діяльності студентів, методи математичної статистики.

Для діагностики мотиваційно-орієнтаційного компонента інструментально-виконавської підготовки ми рекомендуємо низку тестів і анкетування. Так, з метою з'ясування рівня сформованості мотивації професійної діяльності бажано провести тест за методикою А. Реана.

Метод вивчення мотивації професійної діяльності в інтерпретації

А. Реана.

Інструкція.

Прочитати нижченаведені мотиви професійної діяльності та надати їм власну оцінку за п'ятибальною шкалою, виходячи із значимості для Вас особисто.

	в дуже незначній мірі	в достатньо незначній мірі	в невеликій, але й в немалій мірі	в достатньо великій мірі	в дуже великій мірі
1.Грошовий заробіток					
2.Прагнення до просування по роботі					

3.Прагнення уникнути критики з боку керівництва або колег					
4.Прагнення уникнути можливих покарань або неприємностей					
5. Потреба в досягненні соціального престижу та поваги з боку інших					
6. Задоволення від самого процесу та результату роботи					
7. Можливість найбільш повної реалізації саме в цій діяльності					

Обробка.

Підраховуються показники внутрішньої мотивації (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) та зовнішньої негативної мотивації (ЗНМ) у відповідності до наступних ключів:

$$ВМ=(\text{оцінка п. 6}+\text{оцінка п.7})/2$$

$$ЗПМ=(\text{оцінка п.1}+\text{оцінка п.2}+\text{оцінка п.5})/3$$

$$ЗНМ=(\text{оцінка п.3}+\text{оцінка п.4})/2$$

Інтерпретація.

На основі отриманих результатів визначається мотиваційний комплекс особистості, який представляє співвідношення між собою трьох видів мотивації: ВМ, ЗПМ, ЗНМ. До найкращих, оптимальних мотиваційних комплексів слід відносити два типові сполучення: ВМ >ЗПМ >ЗНМ та

ВМ=ЗПМ>ЗНМ. Найгіршим постає комплекс ЗНМ >ЗПМ >ВМ. Поміж окресленими комплексами існують проміжні з точки зору їх ефективності мотиваційні типи. Тому, при інтерпретації слід враховувати не лише тип мотиваційного комплексу, але й те, наскільки сильно один тип мотивації переважає над іншим за рівнем вираженості.

Чим оптимальнішим виявляється мотиваційний комплекс, тим більшою мірою діяльність педагога мотивована самим змістом педагогічної діяльності, прагненням досягти в ній певних позитивних результатів і тим нижча емоційна нестабільність. І навпаки, чим більше діяльність педагога обумовлена мотивами уникнення, бажанням «не потрапити в халепу» (що починає домінувати над мотивами, пов'язаними з цінністю самої педагогічної діяльності, а також над зовнішньою позитивною мотивацією), тим вищий рівень емоційної нестабільності.

Діагностика внутрішніх, позитивних та негативних зовнішніх мотивів може проводитись за адаптованою методикою К. М. Замфір. Для цього необхідно визначити вагомість для особистості студента кожного з мотивів професійної діяльності за п'ятибальною шкалою.

ШКАЛА МОТИВІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(за методикою К.Замфір)

- 1 - небажання одержати погану оцінку;
- 2 - прагнення просуватися в роботі;
- 3 - бажання одержати високий рейтинговий бал;
- 4 - прагнення уникати критики з боку викладача та однокурсників;
- 5 - підтримка власного статусу серед однокурсників;
- 6 - можливість найбільш повної самореалізації саме в інструментальному класі;

- 7 - необхідність складання іспиту;
- 8 - задоволення від процесу навчання;
- 9 - потреба набуття інструментально-виконавських знань, умінь і навичок для особистісної та соціальної адаптації;
- 10 - потреба самостійно отримувати інформацію.

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ ПІДРАХУНКУ

Показники внутрішньої мотивації (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) і зовнішньої негативної (ЗНМ) мотивацій підраховуються за наступними ключами:

$$ВМ = \frac{\text{Оц. п.6} + \text{оц. п.8} + \text{оц.п.9}}{2}; \quad ЗПМ = \frac{\text{Оц. п.1} + \text{оц. п.2} + \text{оц.п.3,5}}{2};$$

$$ЗНМ = \frac{\text{Оц. п. 4} + \text{оц. п.7}}{2}.$$

Показником вираженості кожного типу мотивації буде число, поміщене в межах від 1 до 5. На підставі отриманих результатів визначається *мотиваційний комплекс особистості*. До найкращих, оптимальних, мотиваційних комплексів слід відносити наступні два типи поєднань: ВМ > ЗПМ > ЗНМ і ВМ = ЗПМ > ЗНМ. Слід відмітити, що *тільки 0,5% студентів* відзначили п.8 (задоволення від самого процесу навчання), а п.6. і п.9 відзначило як особистісні професійні мотиви тільки 9,3% студентів. П.7 – як ЗНМ відзначило 52,5% досліджувальних тоді як п.10 (потреба самостійно отримувати інформацію) – 0,8% реципієнтів. Цей показник доводить, що у сьогоденні в процесі інструментально-виконавської підготовки *зовнішні мотивації студентів превалюють над внутрішніми*, майбутні фахівці не можуть і не хочуть отримувати інформацію самостійно, досить мало студентів отримує задоволення від навчального процесу в

інструментальному класі. Така мотивація демонструє орієнтацію студентів на набуття й удосконалення інструментально-виконавської підготовки виключно на репродуктивному рівні.

Для дослідження професійної мотивації (факторів привабливості майбутньої професії) радимо використати методику В.Ядова.

Метод вивчення факторів привабливості професії

(За методикою В.Ядова)

Інструкція.

Обведіть колом ті пункти в колонках А і Б, які відображають те, що приваблює або не приваблює Вас у обраній професії. В колонці А відмічено, що «приваблює», а в Б – що «не приваблює». Відмічати необхідно дійсно значимі для Вас пункти, тобто правила не примушують здійснювати вибір у всіх без виключення рядках.

А	Б
1. Професіє є однією з найбільш важливих у суспільстві.	1. Мало оцінюється важливість праці
2. Робота з людьми	2. Не вмю працювати з людьми
3. Робота потребує постійної творчості	3. Немає умов для творчості
4. Робота не викликає перевтоми	4. Робота викликає перевтому
5. Велика заробітна платня	5. Невелика зарплатня
6. Можливість самовдосконалення	6. Неможливість самовдосконалення
7. Робота відповідає моїм здібностям	7. Робота не відповідає моїм здібностям
8. Робота відповідає моему характерові	8. Робота не відповідає моему характерові

9. Невеликий робочий день	9. Великий робочий день
10. Відсутність частого контакту з людьми	10. Частий контакт з людьми
11. Можливість досягти соціального визнання, поваги	11. Неможливість досягти соціального визнання, поваги
12. Інші факти (які)?	12. Інші факти (які)?

Обробка.

За кожним з 12 факторів підраховується коефіцієнт значимості (КЗ), який визначається таким чином: $KZ = (N+M)/N$, де N – об'єм вибірки (кількість опитуваних), n – кількість опитуваних, які відмітили даний фактор в колонці А, m – кількість опитуваних, які відмітили даний фактор в колонці Б. Коефіцієнт значимості може змінюватися в межах від -1 до +1. Результати діагностики групи заносяться в таблицю:

Назва вибірки _____

Об'єм вибірки N= _____

Фактори 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.

n _____

m _____

КЗ _____

Додатково можна застосувати методику вивчення ставлення студентів до навчальних дисциплін, яка складена на основі тесту Г.Н.Казанцевої «Вивчення ставлення до навчальних предметів».

Вивчення ставлення до навчальних дисциплін.

Розділ I.

А. Які предмети Вас приваблюють?

Б. Які предмети Вам не подобаються?

Розділ II.

Підкресліть причини, що характеризують Ваше ставлення до предмету.

<i>Люблю предмет, тому що...</i>	<i>Не люблю предмет, тому що...</i>
Даний предмет цікавий	Даний предмет нецікавий
Подобається, як викладає викладач	Не подобається як викладає викладач
Предмет потрібно знати всім	Предмет не потрібно знати всім
Предмет потрібний для майбутньої роботи	Предмет непотрібний для майбутньої роботи
Предмет легко засвоюється	Предмет важко засвоюється
Предмет вважається вигідним	Предмет не вважається вигідним
Потребує спостережливості та кмітливості	Не потребує спостережливості та кмітливості
Предмет потребує терпіння	Не потребує терпіння

Ним цікавляться товариші	Товариші не цікавляться цим предметом
Цікаві окремі факти	Нецікаві окремі факти
Батьки вважають цей предмет важливим	Батьки не вважають цей предмет важливим
Гарні стосунки з викладачем	Погані стосунки з викладачем
Викладач часто хвалить	Викладач рідко хвалить
Викладач цікаво пояснює	Викладач нецікаво пояснює
Отримую задоволення при його вивченні	Не отримую задоволення при його вивченні
Предмет допомагає розвивати загальну культуру	Не допомагає розвивати загальну культуру
Предмет впливає на знання про оточуючий світ	Предмет не впливає на зміну знань про оточуючий світ
Просто цікаво	Просто нецікаво

Отже, перший розділ складається з метою виявлення дисциплін, які є пріоритетними для студентів, другий розділ розкриває причини певного ставлення до дисциплін. Згідно отриманих результатів можна зробити висновок про домінуючі мотиви, які лежать в основі позитивного чи негативного ставлення до певних дисциплін і до навчання в цілому.

Для діагностики прояву інтересу студентів до прослуховування і виконання інструментальних творів в теоретичному блоці першого навчального модуля можна використати спеціально розроблений тест (на основі методики О.С.Гребенюка)

**Тест на визначення інтересу майбутніх учителів музики до
інструментально-виконавської діяльності**

(За методикою О.С. Гребенюка).

Відповіді на запитання записуються у відповідні клітинки в картках:

Курс _____ Дата _____

Прізвище, Ім'я, По-батькові _____

1	4	7	10	13	16
2	5	8	11	14	17
3	6	9	12	15	18

Обробка карток: необхідно скласти всі цифри у кожному рядку. Три рядки відповідають трьом рівням сформованості інтересу. Той рядок, в якому міститься найбільша сума, буде відповідати наявності у даного респондента рівню інтересу.

Що спонукає Вас вивчати навчальну дисципліну «Основний музичний інструмент»?

1. Вчу тому, що це передбачено навчальним планом університету.
2. Тому, що ці знання необхідні для отримання фаху вчителя музики.
3. Тому, що мені цікаво прослуховувати та виконувати інструментальні твори.

Як Ви пояснюєте своє ставлення до вивчення навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент»?

4. Якби це було можливо, я взагалі не вивчав би цей курс.
5. Вважаю, що вивчення цього курсу потрібно мені для загального розвитку.

6. Вважаю, що чим більше мені хочеться знати про специфіку виконання інструментальних творів перед шкільною аудиторією, тим більше хочеться удосконалювати відповідні уміння.

Яка робота на заняттях з «Основного музичного інструмента» Вам більш за все подобається ?

7. Слухати інструментальні твори у виконанні викладача..

8. Слухати і оцінювати роботу на заняттях своїх товаришів.

9. Самостійно шукати шляхи вирішення інструментально-виконавських проблем, доводити свою позицію у виконанні інструментальних творів.

Яке значення має вивчення курсу «Основний музичний інструмент» для оволодіння Вами фахом учителя музики?

10. Ніякого.

11. Відвідуючи «Основний музичний інструмент», краще розумієш інші музичні навчальні дисципліни.

12. Виконання інструментальних творів допомагають мені стати висококваліфікованим фахівцем.

13. Чи вважаєте Ви, що складні інструментально-виконавські проблеми, котрі постають у процесі вивчення курсу «Основний музичний інструмент» під час навчання в Інституті мистецтв, можна було б взагалі не розглядати?

14. Чи вважаєте Ви, що у фаховій діяльності Вам знадобляться тільки деякі знання й уміння у галузі інструментального виконавства?

15. Чи вважаєте Ви, що поглиблені знання щодо умов прослуховування. змісту, принципів, методів і засобів інструментального виконавства є запорукою успішної фахової діяльності вчителя музики в загальноосвітній школі?

16. Чи бувають випадки, коли Вам не вистачає інструментально-виконавських знань, умінь і навичок, але засвоювати їх Ви не бажаєте?

17. Чи бувають випадки, що на заняттях з «Основного музичного

інструменту» Вас зацікавлює певний матеріал мистецтвознавчого, методично-виконавського, музично-педагогічного змісту, але вдома бажання ним займатися зникає?

18. Як часто під час вивчення матеріалу з теорії та методики інструментального виконавства Ви звертаєтесь, окрім підручників і конспектів, до інших джерел інформації: книг, інтернет-джерел, аудіо і відео записів, відвідування наукових, мистецьких заходів тощо?

Аналіз відповідей дасть змогу визначити високий, достатній, середній і низький рівні сформованості інтересу студентів до прослуховування та виконання інструментальної музики. Студентам високого рівня (12-18 балів) властиве усвідомлено-зацікавлене ставлення до інструментально-виконавської діяльності, сформований інтерес до прослуховування та виконання інструментальних творів.

Для студентів з середнім рівнем (10 – 12 балів) характерно розуміння необхідності інструментально-виконавської діяльності в майбутній роботі, стійка зацікавленість інструментально-виконавським мистецтвом.

Достатній рівень (7-9 балів) – студенти з неусвідомленою мотивацією, але з розумінням необхідності навчання гри на музичному інструменті.

Низький рівень (1-6 балів) – студенти не виявили інтересу до інструментально-виконавського мистецтва, немає потреби у виконавській діяльності.

Для діагностики когнітивно-компетентнісного компонента інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики за критерієм визначення рівня фахової ерудованості студентів у галузі інструментально-виконавської підготовки радимо провести колоквиум (використання знань з теоретичних та історичних музичних дисциплін в інструментальному класі).

Ми розробили запитання, що стосуються загальної музичної ерудованості студентів, а саме: музичних понять, категорій, музичних термінів іншомовного походження, знання способів інструментально-виконавської діяльності тощо.

ДАЙТЕ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

1. Які музичні стилі Ви знаєте?
2. Назвіть характеристики поліфонічної музики.
3. Що Ви знаєте про історію створення фортепіано?
4. Назвіть представників української фортепіанної школи.
5. Які українські композитори створювали музику для дітей та юнацтва?
6. Перекладіть іншомовні музичні терміни:

Agitato, calando, tutto, patetico, sotto voce, lamento, grazioso, rubato, amoroso, semplice.

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ ПІДРАХУНКУ

За кожную вірну відповідь нараховувалось 6 балів. Якщо студент отримав більше 30 балів, то загальна музична ерудованість вважається задовільною; якщо нижче – незадовільною. Якщо реципієнт отримав більше 40 балів – ерудованість достатня; отримання від 50 до 60 балів вважається високим рівнем загальної ерудованості.

Другим методом перевірки теоретичної обізнаності студентів в процесі інструментально-виконавської підготовки пропонуємо перевірку письмової анотації до виконуємих творів (зробленою кожним студентом самостійно). Вимоги до підготовки анотацій було нами розроблено спеціально для даного діагностування.

Вимоги до підготовки анотацій

- здійснити класифікацію музичного твору відповідно до мистецького стилю та жанру в історичному аспекті;

- узагальнити ідейно-образний зміст та характер музичного твору;
- визначити засоби музичної виразності, застосовані композитором для створення художнього образу музичного твору, (мелодія, ритм, динаміка, фактура, лад тощо);
- проаналізувати форму музичного твору;
- виявити технічно-виконавські проблеми музичного твору;
- надати методичні пропозиції щодо подолання означених проблем за ступенем складності;
- обґрунтувати план художньої інтерпретації музичного твору;
- зробити узагальнюючі висновки щодо створення художнього образу музичного твору у процесі його інструментального виконання.

За допомогою усної анотації на незнайомий твір можна перевірити сформованість вербальних навичок студентів донести до слухацької аудиторії зміст музичного твору.

Дієвим методом перевірки сформованості когнітивно-компетентнісного компоненту інструментально-виконавської підготовки студентів є відповіді студентів на контрольні завдання, які вони виконували в процесі роботи над твором.

ЗАВДАННЯ

1. Визначити жанр, стиль, епоху та художній напрям створення музичного твору (на прикладі будь-якого твору з власного репертуару та незнайомі музичні твори, що не входять до індивідуальних робочих планів студентів).
2. Проаналізувати побудову і фактурний виклад обраного музичного твору, охарактеризувати засоби виразності, особливості педалізації, фразування, звуковидобування, технічні труднощі.
3. Знайти найбільш раціональні й результативні прийоми роботи над складними фрагментами твору.

4. У нотних прикладах (фрагменти творів) без будь-яких авторських і редакторських ремарок, студенти повинні проставити оптимальну, на їх погляд, аплікатуру, штрихи, педаль і обґрунтувати доцільність своїх дій, а також розшифрувати заданий мелізм (мордент, трель, групето, форшлаг).

5. Пояснити доцільність застосування різних прийомів звуковидобування як виконавських засобів виразності для передачі характеру та образу твору.

Операційно-результативний компонент інструментально-виконавської підготовки студентів в умовах модульно-рейтингового навчання ми діагностували за допомогою *критерію визначення міри опанування інструментально-виконавськими вміннями, навичками та засобами відтворення художнього образу музичних творів.*

Діагностику даного компоненту ми спрямували на вияв оволодіння студентами достатнім арсеналом технічних умінь, навичок, прийомів та засобів музичної виразності інструментального виконавства та наявності інструментально-виконавської надійності майбутнього вчителя музики .

Для з'ясування технічної вправності студентів, доцільності використання навичок, прийомів та засобів музичної виразності донесення авторського задуму музичного твору, радимо в класі основного музичного інструмента (фортепіано, баян, скрипка, духові тощо) використати наступні завдання: виконати поліфонічні твори, етюди, п'єси малої форми, які вирізняються нескладною фактурою, коротким об'ємом нотного тексту. Наприклад:

1. Г. Гендель, «Сарабанда» з сюїти соль мінор.

2. К.Черні, Етюди № 5, 12, 13, 20 op. 299.

3. С. Прокоф'єв, «Казочка», «Прогулянка», «Вечір». «Ранок».

4. М.Клементі, Соната c-moll; Моцарт Сонатіна C-dur; Д. Скарлатті Соната D-dur.

5. Зробити аранжування або створити власний акомпанемент до шкільної пісні.

ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ:

1. Технічна досконалість виконуваного твору.
2. Безпомилковість у виконанні.
3. Вміння швидко опанувати новий музичний твір.
4. Емоційність виступу.
5. Переконливість інтерпретації.
6. Відповідність виконання певним стильовим та жанровим ознакам.
7. Відсутність (наявність) сценічного хвилювання.
8. Рівень складності виконуваної програми.

Чинники, що негативно впливають на формування операційно-результативного компонента інструментально-виконавської підготовки студентів педагогічних університетів (відповіді викладачів)

Запропоновані варіанти відповідей	Кількість викладачів
Надмірність інформації під час проведення заняття	12 осіб
Стильова та фактурна одноманітність творів робочої програми	23 особи
Постановка завдань, незрозумілих для студента	10 осіб
Невідповідність ступеня складності твору, що вивчається, рівню виконавської підготовки студента	45 особи
Негативний психологічний клімат у класі основного інструменту	10 осіб

Діагностика сформованості **творчо-виконавського компоненту** інструментально-виконавської підготовки студентів Інститутів мистецтв за *критерієм*: ступінь креативності майбутніх учителів музики щодо практичного використання набутих у процесі інструментально-виконавської підготовки знань, умінь і навичок проводилася нами за такими *показниками*: вияв умінь самостійної художньої інтерпретації музичних творів; наявність творчих умінь щодо організації та проведення уроків музики в ЗОШ.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ (на індивідуальних заняттях з основного та додаткового музичного інструменту):

1. Зробити фортепіанний переклад музичного твору з дисципліни «Хорове диригування»,
2. Зробити фортепіанний переклад музичного твору з дисципліни «Постановка голосу».

Додатково радимо провести тестування студентів з метою з'ясування їх креативних якостей:

ТЕСТ КРЕАТИВНОСТІ за методикою Джозефа

С. Рензулі та Роберта К. Хартмана.

1. Ви надзвичайно допитливий у багатьох галузях? Постійно ставите запитання про що-небудь?
2. Ви висуває багато різноманітних ідей чи рішень проблеми? Часто пропонуєте незвичайні, нестандартні, оригінальні відповіді?
3. Ви вільний і незалежний у вираженні своєї думки?

4. Ви рішучий і здатний ризикувати?
5. Ви віддасте перевагу завданням, пов'язаним з «грою розуму», фантазуєте, володієте уявою, маніпулюєте ідеями, любите займатися застосуванням, поліпшенням і зміною правил і об'єктів?
6. Ви володіє тонким почуттям гумору ?
7. Ви усвідомлюєте свою імпульсивність і приймаєте це в собі?
8. Ви маєте почуття прекрасного? Приділяєте увагу естетичним характеристикам речей і явищ?
9. Ви маєте власну думку і здатні її відстоювати?
10. Ви критикуєте конструктивно? Не схильні покладатися на авторитетні думки без їх критичної оцінки?

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ ПІДРАХУНКУ

За кожен вірну відповідь нараховувалось 6 балів. Якщо студент отримав більше 30 балів, то загальна музична креативність вважається задовільною; якщо нижче – незадовільною. Якщо реципієнт отримав більше 40 балів – креативність достатня; отримання від 50 до 60 балів вважається високим рівнем загальної креативності.

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТА ЯК ЗАСОБУ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ:

1. Здатність до ілюстрування музичних творів.

2. Уміння підбирати дитячі пісні на слух та підбір акомпанементу до запропонованих мелодій.
3. Володіння навичками транспонування музичного супроводу до пісенного репертуару.
4. Вміння здійснити музично-педагогічний аналіз навчального репертуару.
5. Вміння створити вербальну художньо-педагогічну інтерпретацію творів, призначених для шкільної аудиторії.
6. Уміння підбирати аплікатуру до незнайомого етюд (можливість запропонувати кілька варіантів, вказати найбільш доречний).
7. Здатність зімпровізувати запропонований ритмічний малюнок (запропонувати декілька варіантів).
8. Вміння зімпровізувати мелодію.
9. Володіння методикою опанування певного технічного прийому.

**Методичні поради з досвіду організації інструментально-виконавської
підготовки студентів інститутів мистецтв в умовах
модульно-рейтингового навчання**

Модульно-рейтингова система інструментально-виконавської підготовки студентів дозволяє залучити відповідний комплекс методів, засобів і прийомів мотивації мистецького навчання. Вона не тільки спрямовує мотиваційну сферу особистості студента на удосконалення власних інструментально-виконавських знань, умінь і навичок, а й сприяє активізації розвитку творчо-мистецьких здібностей, художньо-естетичного смаку тощо.

Для активізації мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності, формування установки на здобуття комплексу знань, умінь і навичок, необхідних для успішної інструментально-виконавської підготовки важливу роль відіграє рейтингове оцінювання творчих здобутків студентів (навчальний рейтинг). Ми пропонуємо наступну формулу розрахунку коефіцієнта рейтингу студента за модуль:

Коефіцієнт рейтингу студента за модуль

$$K_{rm} = \frac{rm}{K_{\max r}} \cdot 100$$

Де K_{rm} – коефіцієнт рейтингу студента за модуль

rm – сума отриманих балів за модуль

$K_{\max r}$ – максимальний коефіцієнт балів за модуль.

Загальний рейтинговий бал студента R_3 визначається як середнє арифметичне усіх попередніх семестрових рейтингових балів.

$$R_3 = \frac{r_{c1} + r_{c2} + \dots + r_{cN}}{N}$$

Де $r_{c1}, r_{c2}, \dots, r_{cN}$ – семестрові рейтингові бали студента, N – кількість семестрів

Ми скористалися вже встановленою в європейському освітянському просторі системою оцінювання: від 90 до 100 балів відповідає “5”, від 80 до 89 і від 70 до 79 – “4”, наявність балів від 50 до 60 відповідає оцінці “3”, набрані бали від 31 до 49 визнаються як незадовільний результат, але такий, що дає право на перездачу навчального матеріалу, а набрані бали нижчі 30 вважаються оцінкою “незадовільно”, що свідчить про неготовність студента до здійснення професійної діяльності в контексті певної навчальної дисципліни.

Набір кількісної оцінки від 70 до 90 балів передбачає творчий підхід до вирішенні всіх поставлених завдань, пошук додаткової інформації та наявність умотивованого власного погляду на проблему, що ґрунтується на опрацюванні різноманітних літературних джерел за предметом та в рамках суміжних дисциплін. Останній рубіж в 10 балів ми передбачали для підсумкового контролю або здійснення студентом наукового пошуку в рамках окресленого предмету, результатом чого був виконавський проект.

Критерії рейтингового оцінювання знань та умінь студентів за 100-бальною шкалою

Бали	Робота студентів
до 55	<ul style="list-style-type: none"> • Епізодичне відвідування занять з інструментальної підготовки • Пасивне опрацювання музично-навчального матеріалу • Виконання завдань обов’язкового мінімуму
50 – 69	<ul style="list-style-type: none"> • Пошук додаткової музично-педагогічної літератури • Активна навчальна діяльність на індивідуальних та групових(консультативних,факультативних) заняттях класу • Активна участь у всіх формах роботи на практичних заняттях • Виявлення творчого підходу при вирішенні поставлених завдань • Реалізація навчальних цілей в умовах фахової діяльності опосередковано через застосування традиційних методів та

	прийомів з можливою їх варіацією
70 – 90	<ul style="list-style-type: none"> • Систематичне відвідування навчального курсу • Аналітичний огляд додаткової музично-педагогічної літератури • Підготовка виконавських проектів • Наявність та наукова обґрунтованість власних поглядів на вирішення інструментально-виконавських завдань • Самостійний пошук та презентація нових шляхів реалізації фахової діяльності • Вияв нетипового виконавсько-педагогічного мислення в педагогічному середовищі як в умовах ВНЗ, так і в умовах педагогічної практики

Модульний контроль одночасно може бути вхідним для опанування наступного тематичного модуля або вихідним стосовно попереднього тематичного модуля.

Поточні рейтинги призводять до того, що викладач ще до закінчення семестру, модулю чи будь-якого іншого терміну опрацювання дисципліни мав би уявлення про *навчальний фонд* кожного окремого студента і таким чином уникав суб'єктивізму оцінювання під час підсумкового контрольного заходу. На цьому етапі розрахунки мають трохи інший вигляд, що ми пропонуємо в наступній формулі:

$$K_r = \frac{\sum r_{m_1, r_{m_2} \dots - \sum s_{h_1, s_{h_2} \dots}}{K_{pr}} \cdot 100$$

Де K_r – коефіцієнт рейтингу студента

$\sum r_{m_1, r_{m_2}}$ – сума поточних рейтингів по модулям

$\sum s_{h_1, s_{h_2}}$ – сума отриманих балів за модуль

K pr – коефіцієнт балів за означений період часу.

Дана формула є універсальною, оскільки може бути використана як для підрахунку за певний відрізок часу, так і для обчислення підсумкових результатів якості оволодіння змістом всієї навчальної дисципліни.

Навчальний рейтинг має великий розвивальний ефект. Він:

- стимулює відвідуваність занять та регулярну самостійну роботу в ході засвоєння навчальних програм;
- дозволяє більш достовірно оцінювати творчі здобутки студентів, посилює їх мотивацію до роботи з накопичення знань, підвищує самостійність у навчанні;
- знижує роль випадковості в процесі здачі іспитів, забезпечує захищеність студентів від зайвих стресів;
- дає точну оцінку місця, яке займає студент серед своїх однокурсників, створює точний та безперечний критерій для нарахування стипендій, надання певних заохочень та пільг;
- підвищує рівень планування та організації навчального процесу, а також самостійної роботи студентів;
- реалізує модульний принцип викладання навчальних дисциплін;
- забезпечує зацікавленість студентів у систематичній самостійній роботі та своєчасність виконання контрольних завдань.

**Методи, які рекомендовано застосовувати в процесі
інструментально-виконавської підготовки студентів в умовах
модульно-рейтингового навчання**

1) **Метод самоорганізації** – підбір репертуару, що відповідає музично-виконавському рівню розвитку студента та рекомендації викладача щодо

організації класної та самостійної роботи майбутнього вчителя (на що треба звернути увагу, якими прийомами вивчати музичний твір, як розподілити час у самостійній роботі, більш раціональний підхід до організації навчального процесу).

2) **Метод заохочення** – студенти старших курсів, які мають достатньо серозні успіхи у навчанні, досвід у виконавській діяльності під контролем викладача можуть проконсультувати більш слабких у навчанні (заохочення у наданні студентам можливості побути в ролі викладача).

3) **Метод формування рефлексивної виконавської позиції** полягає в реалізації механізму рефлексії студента, заснованому на постійному виконавському самоаналізі. Метод сприяє підвищенню якісного рівня виконавської майстерності майбутнього фахівця.

4) **Кейс-метод** (метод ситуаційного аналізу, в якому використовується опис реальних педагогічних ситуацій). Потрібно проаналізувати ситуацію, розібратися з сутністю проблеми та запропонувати її найкраще вирішення.

5) **Метод колективного аналізу** полягає в аналізі групою студентів виконання музичного твору свого товариша. Відбувається групове обговорення, аналіз виконання, що дозволяє розвинути вміння вербалізувати свої міркування, активізувати свої знання.

6) **Проективні методи.** Сутність методу полягає у створенні навчального проекту. Наприклад, інструментального супроводу уроку в школі відповідно до його мети, завдань тощо. Проективні методи завжди спрямовані на кінцевий результат, який можна спрогнозувати, усвідомити та застосувати у практичній діяльності.

7) **Конструктивні методи** дозволяють структурувати навчальний музичний матеріал. Наприклад, а) можливість виокремлювати проблемні зони (одного порядку) в музичних творах і одночасно працювати над ними. Мається

на увазі опрацювання певних видів техніки (етюд Ф.Шопена ор.10 №2 і Соната Гайдна Ля-мажор – опрацювання гамоподібних пасажей); б) відпрацювання фортепіанної мелізматики (твори Скарлаті, «Мазурки» Ф.Шопена, «Миттєвості» Прокоф'єва, твори М.Степаненко тощо);

8) **Метод максимальної індивідуалізації** – це підбір навчального музичного репертуару, методів роботи, спрямованих на творчій розвиток студента. Різна довузівська підготовка обумовлює індивідуальний підхід до кожного студента з максимальним урахуванням особливостей його музичного розвитку та наявності виконавського досвіду.

9) **Метод міні-дискусії** проводиться викладачами зі студентами свого класу. Обговорюються проблеми підбору, розподілу та опрацювання навчального матеріалу, особливостей та термінів складання навчальних модулів з інструментально-виконавської підготовки. Тематика колективних обговорень не обмежується проблемами впровадження модульно-рейтингової системи навчання в інструментальному класі. Жваво, з інтересом проходять обговорення концертних виступів кращих студентів Інституту, інтерпретацій музичних творів відомими музикантами світу.

10) **Метод демонстрації музичних творів.** Даний метод є дієвим як для індивідуальних, так і групових занять з циклу професійно-предметної підготовки. Саме бездоганна, яскрава і артистична демонстрація викладачем музичного твору сприяє активізації мотивації студента до інструментально-виконавської діяльності.

11) **Метод пред'явлення навчальних вимог** включає поточний (під час індивідуальних занять), проміжний (під час групових занять), підсумковий (під час проведення навчальних модулів), заохочувально-узагальнюючий (під час концертних виступів) види контролю, а також рейтинговий контроль, який містить відповідно до розробленого нами «Бланку рейтингової оцінки навчальних досягнень студента» комплекс балів щодо оцінювання різних видів

навчально-пізнавальної та творчо-виконавської діяльності студентів, стимулює зацікавленість майбутніх учителів не тільки до якісного виконання програмних вимог, передбачених змістом навчальних модулів, а і до участі у просвітницькій, науковій діяльності, до перемог на музичних конкурсах і фестивалях тощо.

ЗРАЗОК СТРУКТУРИ НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ З ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ

1. Інтегрована дидактична мета: опанування різних видів ф-ної фактури.
2. Зміст модуля: Й. С.Бах «Прелюдія та фуга» до-мінор з I т. «ДТК»; Ф.Шопен «Вальс» №2 ор.64. Творче завдання: музично-педагогічна інтерпретація одного з пропонованих творів (для шкільної аудиторії);
3. Цільовий план (завдання):
 - формування артикуляційних умінь;
 - розвиток слухового контролю;
 - розвиток музичної пам'яті.
4. Форми і методи навчання: індивідуальна та групова форми навчання; *Методи навчання:* метод розвитку поліфонічного мислення; метод звукового співставлення мелодії та акомпанементу; метод музично-педагогічної інтерпретації художнього образу твору;
5. Банк інформації:
 - вхідний контроль (бали за попередній модуль та програма виступу);
 - поточний контроль (аналіз динаміки процесу навчання);
 - вихідний контроль (отримані бали за складання модулю).

Індивідуальна модульна програма студента представляє низку навчальних модулів, розроблених викладачем для кожного окремого студента з урахуванням стратегії його інтелектуального, творчо-виконавського та особистісного розвитку.

Проект індивідуальної модульної програми студента може зазнавати змін та коригуватись залежно від реалізації цілей та завдань програми в процесі активного фахового діалогу між викладачем і студентом.

БЛАНК РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТА (з дисципліни «Основний музичний інструмент»).

Види навчально-пізнавальної та творчо-виконавської діяльності	БАЛИ
1. Виконання програми навчального модуля	
2. Виконання творчого завдання	
3. Участь у концертно-просвітницької діяльності	
4. Участь у роботі НТТСМ	
5. Творчі здобутки на музичних конкурсах, фестивалях.	

Формування мотиваційно-орієнтаційного компонента інструментально-виконавської підготовленості студентів дозволило визначити наступні позиції мотиваційного процесу:

1) педагогічне стимулювання інтересу щодо отримання мистецько-виконавчих, музично-теоретичних, музично-педагогічних знань і умінь;

2) надання інтересу тонічного, стійкого характеру шляхом педагогічної підтримки та його пролонгації до необхідних знань і умінь;

3) формування у студентів психологічної установки на здобуття необхідних знань і умінь шляхом створення у них позитивного емоційного супроводження до процесу фахової підготовки у цілому й інструментально-виконавської підготовки зокрема.

Роль спеціально організованого модульно-рейтингового навчання полягає

у створенні позитивного емоційного супроводження інструментально-виконавської підготовки студентів за рахунок наступних *факторів*:

- розподілу навчального матеріалу на змістові модулі, що надає можливість студенту чітко розмежувати обсяги його засвоєння за відповідними формами рейтингового контролю, створюючи певний психологічний комфорт під час інструментально-виконавської підготовки;

- забезпечення на діалогічній основі позитивного емоційного мікроклімату і відчуття співробітництва у процесі інструментально-виконавської підготовки;

- залучення в системі модульно-рейтингового навчання спеціального комплексу методів мотивації, поєднаних із методами, засобами і прийомами мистецького навчання, що забезпечує особистісно-орієнтований підхід до інструментально-виконавської підготовки кожного студента.

Специфіка модульно-рейтингового навчання щодо інструментально-виконавської підготовки студентів полягає в бінарності змісту кожного з запропонованих модулів:

- теоретичний блок: зміст навчального модуля спрямований на оволодіння студентами певними виконавсько-методичними, мистецькознавчими, музично-аналітичними, музично-теоретичними, музично-історичними знаннями.

- практичний блок: зміст навчального модуля спрямований на оволодіння майбутніми вчителями музики практичними вміннями та навичками інструментального виконавства.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ З КУРСУ «ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ»: ХУДОЖНЄ ПРОЕКТУВАННЯ (проводиться на аудиторних заняттях в класі інструментальної підготовки).

І рівень.

Завдання: окреслити епоху, мистецько-стильовий напрям, а також жанр музичного твору з власної програми, використовуючи методи, запропоновані у методичному інструментарії.

Методичний інструментарій: структурування мистецтвознавчої і музично-теоретичної інформації, отриманої як під час аудиторних занять, так і у процесі виконання самостійної роботи; аналіз історичної епохи, за якої було створено музичний твір; узагальнення мистецько-стильового напрямку, до якого належить музичний твір; конкретизація жанру музичного твору (з тезисним обґрунтуванням).

II рівень.

Завдання: визначити характер і образно-ідейний зміст музичного твору, використовуючи методи, запропоновані в методичному інструментарії.

Методичний інструментарій: узагальнення характеру музичного твору на основі аналізу його образного змісту; конкретизація головної ідеї та теми музичного твору (з тезисним обґрунтуванням).

III рівень.

Завдання: визначте форму музичного твору, а також охарактеризуйте основні засоби музичної виразності, задіяні автором для створення музичного образу, використовуючи методи, запропоновані в методичному інструментарії.

Методичний інструментарій: музично-теоретичний аналіз метро-ритму, темпу, мелодики, динаміки, ладу, фактури музичного твору; поєднання

проаналізованих засобів музичної виразності у цілісну форму музичного твору.

IV рівень.

Завдання: окресліть у вигляді плану проект художньої інтерпретації музичного твору відповідно до його ідейно-образного змісту, характеру, музичної форми, засобів музичної виразності, використовуючи методи, запропоновані в методичному інструментарії.

Методичний інструментарій: створення ескізів художньої інтерпретації, проєктивні методи мистецького навчання, узагальнення інтерпретаційної моделі музичного твору.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ З КУРСУ «ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ»: ХУДОЖНЄ ПРОЕКТУВАННЯ (проводиться у процесі планових засідань НТТСМ відповідно до навчального розкладу).

ТЕМА: ***Формування умінь художньої інтерпретації музичного твору як запорука розвитку творчої особистості майбутнього вчителя музики.***

V рівень.

Завдання: дослідити сутність і особливості умінь художньої інтерпретації музичного твору; визначити їх значення для особистісного творчого розвитку майбутнього вчителя музики, використовуючи методи, запропоновані в методичному інструментарії.

Методичний інструментарій: евристична бесіда, евристичний полілог, навчальна дискусія, поєднання засобів музичної виразності щодо відтворення ідейно-образного змісту твору; метод мистецького узагальнення цілісної музичної форми.

З досвіду практичної роботи в інструментальному класі можемо навести найбільш доцільні форми взаємодії різних кафедр Інституту щодо

удосконалення інструментально-виконавської підготовки студентів в умовах модульно-рейтингового навчання:

Наприклад, інтегрована дидактична мета навчального модуля з курсу **«Основний музичний інструмент»**: «Опанування різних видів музичної фактури». Відповідно до мети для дискусій було узгоджено наступні теми: **«Історія зарубіжної музики»** (семінарські заняття): «Розвиток фактури клавірної сюїти Західної Європи епохи «бароко»: поліфонічний чи гомофонно-гармонічний напрямок?»;

«Оркестровий клас»: «Методи удосконалення технічних умінь щодо точного виконання «подвійних нот» у фактурі концертів для струнних інструментів доби романтизму»;

Секційне засідання НТТСМ: «Методичні рекомендації Г.Нейгауза щодо мистецького опрацювання різних видів фортепіанної фактури у процесі інструментально-виконавської підготовки піаніста (За книгою Г.Нейгауза «Мистецтво фортепіанної гри»).

Під час проведення практичної частини навчального модуля відповідно до запланованої програми виконуються музичні твори, інтерпретація яких попередньо опрацьовувалась в його теоретичній частині. Творчі завдання, що входять в структуру навчального модуля, також стосуються майбутньої професійної діяльності студентів. Як приклад, студентам пропонується озвучити план-ескіз художньої інтерпретації одного з творів шкільного репертуару.

Для поглиблення та систематизацію знань з теорії, історії та методики інструментального виконавства студентів радимо скористатися методом актуалізації інструментально-виконавських знань:

Метод актуалізації інструментально-виконавських знань майбутнього вчителя музики

Це завдання адресоване студентам вищих музичних та музично-педагогічних навчальних закладів. Просимо Вас виконати завдання самостійно у вільній та зручній для Вас формі.

1. Прізвище, ім'я, по-батькові.
2. У якому навчальному закладі Ви навчаєтесь?
3. На якому курсі Ви навчаєтесь?
4. Який навчальний заклад Ви попередньо закінчили?

Наступний блок завдань стосується з'ясування рівня інструментально-виконавської ерудованості на основі функціонування механізму мисленнєвих операцій.

1. Конкретизуйте стильові особливості інструментального виконавства мистецьких напрямів «Бароко», «Віденська класика», «Романтизм», «Імпресіонізм».

2. Абстрагуйте основні жанри інструментальної музики відповідно до мистецьких напрямів «Бароко», «Віденська класика», «Романтизм», «Імпресіонізм».

3. Систематизуйте назви наступних музичних творів відповідно до мистецьких напрямів «Бароко», «Віденська класика», «Романтизм», «Імпресіонізм»:

- 1) Й.С. Бах «Капріччіо на від'їзд коханого брата»;
- 2) К.М. Вебер «Блискуче рондо»
- 3) В.А. Моцарт «Фантазія» ре-мінор;
- 4) Р. Шуман «Карнавал»;
- 5) К. Дебюссі «Місячне сяйво»;
- 6) Г.Ф. Гендель «Музика на воді»;

7)Л.В. Бетховен «Концерт №5» для фортепіано з оркестром;

8)Ф. Ліст «Тарантелла»;

9)Дж. Тартіні «Диявольські трелі»;

10)Ф.Шопен «Колискова».

4. Проаналізуйте структуру музичної форми «Сонатне алегро» із визначенням тонального плану її складових.

5.Проаналізуйте структуру музичної форми «Фуга» із визначенням тонального плану її складових.

6.Порівняйте характерні особливості музичної мови інструментальних жанрів «Мазурка» і «Полонез».

Інструкція: правильна відповідь - 4 бали, частково правильна відповідь – 2 бали, неправильна відповідь - 0 балів.

Високий рівень вияву знань з теорії та історії інструментального виконавства – від 20 до 28 балів, середній рівень – від 10 до 18 балів, низький рівень – від 0 до 8 балів.

Для проведення навчальних евристичних дискусій з питань інструментально-виконавської підготовки (ерудованість в галузі інструментального виконавства) студенти готують реферативні доповіді

Приклади реферативних доповідей студентів

1. «Характерні особливості застосування педалізації у процесі виконання клавірних творів Й.С. Баха»;

2. «Віртуозна майстерність Ф.Ліста як визначальний чинник його інструментальної творчості»;

3. «Яскраві представники української фортепіанної школи»

**Змістовий модуль з навчальної дисципліни
«Основний музичний інструмент» (теоретичний блок)**

Термінологічний словник-таблиця.

Інструкція. Заповніть таблицю, уважно прочитавши назви запропонованих понять, що розміщуються в лівій колонці. В середній колонці самостійно дайте визначення запропонованого поняття у вільній, зручній для Вас формі. У правій колонці напишіть своє розуміння змісту визначеного поняття.

ПОНЯТТЯ	ВИЗНАЧЕННЯ	ЗМІСТ
Агогіка		
Аплікатура		
Художньо-образна концепція музичного твору		
Засоби музичної виразності		
Творча інтерпретація		
Виконавська надійність		
Художньо-педагогічний аналіз музичного твору		
Ноктюрн		
Сонатна форма		
ПОНЯТТЯ	ВИЗНАЧЕННЯ	ЗМІСТ
Фуга		
Етюд		
Вольта		

Інвенція		
Гліссандо		
Гомофонія		
Діапазон		

Відпрацювання механізму рефлексивного осмислення власної інструментально-виконавської діяльності та її результатів може здійснюватися на основі модифікованої методики М. Кашапова «Психолого-педагогічний тренінг креативності мислення». Означений тренінг містить комплекс спеціально підібраних методів розвитку рефлексивних умінь, серед яких: неформалізоване інтерв'ю, самоспостереження, самозвіт, психолого-педагогічні вправління у парах тощо.

Даний тренінг може бути проведено під час планового засідання НТТСМ за темою «Розвиток мистецької рефлексії: перспектива безперервного самовдосконалення педагога-музиканта».

Психолого-педагогічний тренінг рефлексивного осмислення інструментально-виконавської діяльності.

1. Вправа. Протилежності. Кожен з учасників самостійно підбирає собі в напарники того, від кого кардинально відрізняється. Вправління відбувається в парах. Працюючи в парах, напарники з'ясовують, що думає про організацію, зміст і методи інструментально-виконавської підготовки в Інституті мистецтв інша людина, як сприймає основну форму цієї діяльності – індивідуальне заняття з «Основного музичного інструмента», а головне – що напарники думають про рівень інструментально-виконавської підготовленості (один про одного).

2. Інтерв'ю думок і ставлень (неформалізоване). Студентам пропонується розповісти про перебіг інструментально-виконавської діяльності

під час виробничої педагогічної практики з музики у загальноосвітній школі.

3. Самостереження. Кожен з учасників має сказати щось позитивне про свої переживання під час прилюдного виконання інструментальних творів, про уміння контролювати свій стан у процесі конкретних ситуацій виступів під час проведення навчальних модулів, іспитів, концертів, музичних конкурсів тощо.

4. Самозвіт. Кожен з учасників має проаналізувати негативні моменти прилюдних виступів інструментально-виконавської діяльності під час педагогічної практики, а також їх наслідки.

5. Вправа. Один з учасників описує проблемну ситуацію, яка відбулася на уроці музики під час педагогічної практики. Наприклад, виконання програми одного з навчальних модулів виявилось незадовільним. Необхідно якомога швидше назвати причини події та надати можливі пояснення. Причини і пояснення пов'язувати виключно із власною методичною стратегією інструментального виконавства кожного студента..

6. Вправа. Студентам пропонуються дві проблемні ситуації, одна з яких пов'язана із перебігом уроку музики в загальноосвітній школі, інша – з інструментально-виконавською підготовкою в Інституті мистецтв. Студенти мають встановити між цими подіями зв'язок, дослідивши ланцюжок переходів від першої події до другої.

7. Завдання. Наводиться ряд найбільш поширених вад і недоліків концертного виконання інструментальних творів. Студентам пропонується записати їх у виправленому вигляді, перетворивши у переваги.

8. Запитання. *«Над чим має працювати майбутній вчитель музики у процесі інструментально-виконавської підготовки, аби виправити у самого себе означені вади і досягти результату?»*

Досить ефективним методом розширення інтонаційно-стильового фонду стає створення ситуації мистецького вибору. На основі даного методу студентам пропонується самим підбирати програму для навчального модуля (два твори) із ряду спеціально підібраних і запропонованих викладачем

інструментальних творів.

Доповненням до вищезазначеного методу може бути метод самоаналізу власної інструментально-виконавської надійності майбутнього вчителя музики (на основі розробок Н.Кузьміної та В.Гінецинського)

Метод самоаналізу власної інструментально-виконавської надійності майбутнього вчителя музики

(За модифікованою методикою Н.Кузьміної та В.Гінецинського)

Здійсніть самооцінку за кожним пунктом, тобто обведіть відповідний бал за шкалою (5, 4 – «безумовно ТАК»; 2, 1 – «безумовно НІ»; 3 – «вагаюся»).

1.Шкала для оцінювання самоконтролю щодо досконалої інструментально-виконавської підготовленості концертної програми:

- Я контролюю інтонаційну точність і безпомилковість виконання музичних творів за рахунок попереднього виявлення інтонаційно-проблемних, складних для запам'ятовування епізодів, їх аналізу та відпрацювання.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

-Я контролюю точність і безпомилковість виконання складної для запам'ятовування поліфонічної музичної фактури за рахунок попереднього опрацювання означеної фактури "по горизонталі"(згідно розвитку кожного з голосів) і "по вертикалі"(в акордових сполуках).

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я контролюю цілісність передачі музичного матеріалу слухачам за рахунок максимального «занурення» в емоційно-образний зміст музичного

твору.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я контролюю завершеність виконання музичного твору за рахунок сконцентрованості на попередньо визначених елементах музичної форми.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

2.Шкала для оцінювання здатності до саморегуляції процесу виконавської діяльності:

- Я здатен (здатна) усвідомити, здійснити самооцінку щодо виникнення інтонаційної неточності і, не зупиняючи динаміки музичного твору, повернутись до інтонаційно-точного виконання музичного твору.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я здатен (здатна) усвідомити, здійснити самооцінку щодо виникнення епізодичних втрат, неточностей при передачі технічно складних елементів авторського тексту, і, не зупиняючи динаміки музичного твору, непомітно відновити цілісність і точність виконання авторського тексту музичного твору

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я здатен (здатна) усвідомити, здійснити самооцінку щодо виникнення епізодичних втрат при передачі музичного матеріалу слухачам, і, не зупиняючи динаміки музичного твору, непомітно відновити цілісність авторського музичного матеріалу.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

3.Шкала для оцінювання самонастроювання виконавців на реалізацію інтерпретаційної моделі вокальних творів під час концертних виступів:

Я здатен (здатна) сконцентрувати виконавську увагу виключно на інтерпретаційних завданнях щодо повноцінного розкриття художнього образу

музичного твору.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я можу перед виходом на естраду повністю зосередитись на емоційно-образному змісті першого твору.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я спроможний (спроможна) перед виходом на сцену вибірково нівелювати дію тих стрес-факторів, котрими порушується мій творчий емоційний стан.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я спрямовую себе на реалізацію не тільки попередньо продуманої інтерпретації музичного твору, а і створеної за засадах імпровізації, безпосередньо у процесі концертного виконання.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

З метою формування вмінь студентів висувати творчі завдання, знаходити способи вирішення творчих завдань, окреслювати художньо-творчий задум та його втілення у художньо-матеріалізовану (інструментально-виконавську) форму, ми запровадили метод створення музичних колекцій. Музичні твори, підібрані студентами до колекцій, повинні об'єднуватися не тільки темою уроку, а й спільним художнім задумом, характером музики та її програмним змістом.

**Орієнтовний список тем музичних колекцій (Підготовлений студентами
для проходження педагогічної практики)**

1. Почуття в музиці.
2. Три кити в музиці (пісня, танець марш).
3. Музика мого народу.

4. Музика народів світу
5. Музика і живопис.
6. Музика і література.
7. Музична казка.
8. Природа в музиці.
9. Жанри популярної музики.
10. Музичний пейзаж.
11. Голоси природи в музиці.
12. Композитори - дітям.
13. Весняні настрої.
14. Що ми знаємо про сучасну музику.
15. Зимові мотиви в музиці українських композиторів.
16. Музичні іграшки.
17. Музичний калейдоскоп.
18. Як співають музичні інструменти.
19. Ритми вальсу.
20. Країна бальних танців.
21. Старовинні та сучасні марші.
22. Ритми джазу..
23. Ліричні образи в музиці і поезії
24. Композитори жартують.
25. Казкові герої
26. Музика на екрані.
27. Музичний портрет.

Додатково можуть бути запропоновані майбутнім учителям творчі завдання для самостійного опрацювання

Перелік творчих завдань для самостійного опрацювання:

1. Самостійне ескізне опрацювання фортепіанної мініатюри за певний проміжок часу.
2. Спрощення фортепіанної фактури запропонованого

викладачем твору.

3. Визначення доцільної аплікатури в нотному тексті.
4. Підбір музичних творів для супроводу фрагменту уроку музики в ЗОШ.
5. Запропонування фортепіанних засобів та прийомів подолання технічно-виконавських труднощів.

З метою розвитку творчих здібностей студентів і стимулювання творчих пошуків щодо використання інструментальної музики в художньо-естетичному вихованні підрастаючого покоління нами було створено низку художньо-творчих завдань.

Приклади художньо-творчих завдань

1. Визначити художні особливості запропонованих інтерпретацій музичних творів у виконанні видатних музикантів. Наприклад, Р.Шуман «Симфонічні етюдів» – виконують Д. Алексєєв, С. Рихтер, М. Грінберг; І.С.Бах «Прелюдія для органу» d-moll виконують – Т. Ніколаєва, Г. Гродберг; І.С.Бах «Хоральна прелюдія» G-dur – виконують С. Фейнберг, І. Браудо; Ф.Масне «Елегія» – виконують Н. Гутман та Ф. Шаляпін; Й. Брамс «Угорські танці №1, №3» – виконують Симф. орк. під кер. Л. Фуртвенглера, Я. Фліер, Д. Ойстрах.

2. Прослухати музичні твори, що мають подібні назви, але створені різними композиторами, у виконанні інструменталістів, оркестрів; визначити емоційну насиченість кожного твору та його інтерпретацію; охарактеризувати відмінності кожного виконання (Наприклад: А.Вівальді «Пори року» і П.Чайковський «Пори року»; С.Рахманінов «Італійська полька» і Д. Шостакович «Полька»; І. Стравінський балет «Петрушка» і «Масляна» П. Чайковського з циклу «Пори року»; Ф. Шопен «Вальс» і А. Петров «Вальс» з кінофільму «Бережись автомобілю»).

3. Самостійно підготувати доповідь на тему «Як я розумію джаз», використовуючи запроповану викладачем літературу (Дж. С. Колліер.

Л. Амстронг. – М.,1996. – 324с.; В.Конен. Рождение джаза. – М.,1984.-311с.; І.Горбат, І.Вассербергер. Основи джазової інтерпретації. – К.,1980.-119с.; О.Чернов, М.Бялик. О легкой музыке, джазе, о хорошем вкусе. – Л.,1965.-157с.) і на її основі представити лекцію-концерт, в якій розкриваються історичні, жанрові та стилістичні особливості джазової музики.

4. Прослухати в аудіозапису джазові імпровізації Л.Амстронга, А.Бартона, О.Окуня, А.Кондакова; джазові оркестри: імені О.Лундстрема, під керівництвом О.Бутмана та В.Кадерського, визначити особливості джазової музики та охарактеризувати власні емоції та почуття від почутої музики.

З метою формування у студентів умінь організовувати художньо-просвітницькі заходи для школярів пропонується виконати низку творчо-просвітницьких завдань.

Творчо-просвітницькі завдання

Мета – збагачення уявлень студентів про жанрову різноманітність української інструментальної музики; зацікавлення студентів самостійними творчими пошуками.

1. На прикладі фортепіанної творчості М.Верікивського (Фортепіанний цикл «Волинські акварелі»), В.Заремби («Думка-Шумка»), М. Завадського («Українська рапсодія», «Українські танці ельфів», «Український козачок»), П.Сокальського («Слов'янський альбом», «Тарантела», «Роздуми на берегах Дніпра») визначити коло художніх образів, притаманних українській фортепіанній музиці ХІХ століття.

2. Підібрати матеріали з історії розвитку музичного мистецтва, створення музичних інструментів, розвитку оркестрового виконавства для проведення екскурсії школярів до музею музичних інструментів.

3. Розробити план-сценарій лекції-концерту для учнів 5-6 класів загальноосвітньої школи, що розкриває історію, епоху написання презентованих музичних творів і включає їх художньо-естетичну та музичну характеристику. Бажано підібрати літературні та живописні приклади, що яскраво характеризують та ілюструють назву і характер музичного твору.

Рекомендації до проведення, виконання та оцінювання творчо-просвітницьких завдань.

У процесі виконання та під час оцінювання цих завдань бажано враховувати *ініціативність, сумлінність, відповідальність та працелюбність* майбутніх учителів музики.

**ВАРІАНТ СТРУКТУРУВАННЯ МОДУЛЯ З ОСНОВНОГО
МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ (фортепіано) ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «БАКАЛАВР»**

I курс, перший семестр.

Модуль 1

ТЕМА 1. Інструктивно-технічний матеріал (20 год).

Виконати: - гами, арпеджіо, акорди (Ми мажор, до-дієз мінор): мажорну гаму в прямому і протилежному русі, мінорну в прямому; акорди з оберненням; хроматичну гаму в прямому русі;

- етюд (для розвитку дрібної піаністичної техніки);
- ескізне опрацювання 2-3 творів з шкільного репертуару для набуття навичок самостійної роботи.

Форма контролю: контрольний урок або залік.

ТЕМА 2. Художньо-практичний репертуар (20 год.)

Виконати і зробити музично-теоретичний аналіз (письмову анотацію на один твір) музичних творів:

- поліфонічний твір;
- п'єса українського композитора;
- 2 п'єси для слухання музики в школі (одна з усною анотацією) I –II класи;
- гармонізувати народну пісню (самостійно)
- виконати пісню з шкільного репертуару (I –II класи).

Форма контролю: залік.

Орієнтовний розподіл балів за тематичними модулями

Поточний контроль		Додаткові бали	Підсумковий контроль	Сума
Тема 1 (бали)	Тема 2 (бали)	Бали	Бали	Бали
20	25	5	50	100

ВАРІАНТ СТРУКТУРУВАННЯ МОДУЛЯ З ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ (фортепіано) ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»

V курс, дев'ятий семестр.

Модуль 9

ТЕМА 1. Художньо-виконавський репертуар (10 год.)

Виконати і зробити музично-теоретичний та виконавський аналіз поліфонічного твору та твору великої форми.

ТЕМА 2. Художньо-виконавський репертуар (10 год.)

Ескізно опрацювати тематичну добірку (довільний вибір). Здійснити усну анотацію до неї.

Форма контролю: екзамен.

Орієнтовний розподіл балів за тематичними модулями

Поточний контроль		Додаткові бали	Підсумковий контроль	Сума
Тема 1 (бали)	Тема 2 (бали)	Бали	Бали	Бали
30	15	5	50	100

Орієнтовний репертуар тематичних добірок (За Г.М.Падалкою):

Варіант I. « Вальс, вальс, вальс...» (Музична колекція)

П. Чайковський. Ната-вальс, Сентиментальний вальс.

Ф.Шопен. Вальс № 2 Op.64.

Д.Шостакович. Ваплєс-жарт.

А.Хачатурян. Вальс із сюїти «Маскарад».

Г.Свиридов. «Вальс» до фільму «Заметель».

Л.Ревуцький. «Вальс».

Варіант II. «Веснянки».

М.Дремлюга. Веснянка з «Весняної сюїти».

Ж.Колодуб. Веснянка.

М.Колесса. Веснянка.

А.Коломієць. Веснянка з «Танцювальної сюїти».

Л. Ревуцький. Веснянка.

І. Шамо. Веснянка.

V курс, десятий семестр

Практикум за кваліфікацією (20 год. ауд., 52 год. самот. роботи)

Модуль 10

ТЕМА 1. Заключний етап роботи над програмою до державної атестації

(10 год.)

1. Поліфонічний твір.
2. Твір великої форми.
3. П'єса розгорнутого плану.
4. П'єса малої форми.

Форма контролю: публічний концерт студента магістратури.

Державна атестація (10 год.)

Програма Державного іспиту.

Форма контролю: комплексний кваліфікаційний екзамен.

Орієнтовний розподіл балів за результатами навчання

Поточний контроль		Додаткові бали	Підсумковий контроль	Сума
Тема 1 (бали)		Бали	Бали	Бали
45		5	50	100

ПІСЛЯМОВА

Реформування традиційної системи навчання у педагогічних університетах України неможливе без використання передових педагогічних технологій. Технологія модульного навчання та його рейтингове оцінювання є досягненням передової педагогічної думки. Вона пройшла випробування часу та переконливо довела свою ефективність.

Якісна інструментально-виконавська підготовка студентів є одним з головних завдань цілісної фахової підготовки майбутнього вчителя. Новий підхід вирішення цієї проблеми, завдяки використанню модульно-рейтингової організації навчального процесу, відкриває потужний творчий потенціал занять в інструментальному класі.

Практичний досвід роботи в класі інструментально-виконавської підготовки студентів засвідчує необхідність подальшого розроблення означеної проблеми в напрямках: визначення ефективних шляхів забезпечення якості даної підготовки майбутніх учителів музики з метою підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці; активізації мотиваційної сфери студентів до пізнавальної та виконавської діяльності, яка є необхідною умовою подальшої продуктивної роботи з учнями; розробці різних методик фахового навчання студентів за модульно-рейтинговим навчанням.

Автор щиро сподівається, що запропоновані методичні рекомендації допоможуть вдосконалити фахову підготовку студентів-музикантів, матеріали рекомендацій можуть бути використані для створення навчально-методичних посібників з метою удосконалення знань, умінь і навичок студентів, для складання індивідуальних планів майбутніх учителів, для оновлення змісту навчання лекційних курсів з інструментально-виконавської підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Алексюк А. М.** Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі / А.М.Алексюк // Проблеми вищої школи: наук.-метод. зб. / Ін-т системних досліджень освіти. – К., 1994. – Вип. 8. - С. 3-6.
2. **Балл Г.О.** Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти /Г.О. Балл //Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: зб. наук. пр. /за ред. І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало. – К., 2003. – С. 51-61.
3. **Бондар В.І.** Модульно-рейтингова технологія вивчення дисципліни (на матеріалі дидактики). Навчальний посібник. К. НПУ, 1999. 48с.
4. **Барбіна Є.С.** Теоретико-методологічні аспекти формування педагогічної майстерності /Єлизавета Сергіївна Барбіна //Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Херсон: ХДПУ, 2002. – Вип. 32, ч. I. - С. 10-13.
5. **Баренбойм Л.А.** Музыкальная педагогика и исполнительство: статьи и очерки /Лев Аронович Баренбойм. — Л.: Музыка, 1974. - 336 с.
6. **Безносюк О.О.** Впровадження кредитно-модульної системи у ВІКНУ /О.О. Безносюк //Наукові записки Ніжинського держ. уні-ту імені Миколи Гоголя. - Серія: Психолого-педагогічні науки. - Ніжин, 2005. - № 5. - С. 23-25.
7. **Беспалько В.П.** Слагаемые педагогической технологии /Владимир Павлович Беспалько. — М.: Педагогика, 1989. — 190 с.
8. **Бех І.Д.** Особистісно зорієнтоване виховання: навч.-метод. посібник /І.Д.Бех. — К.: ІЗМН, 1998. — 204 с.
9. **Вернидуб Р.М.** Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі / Вернидуб Р.М. // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004. – С. 146-168.

10. **Глазунова І.К.** Інструментально-виконавська підготовка майбутнього вчителя музики на основі модульно-рейтингової системи навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 – Теорія та методика музичного навчання. – К., 2014. – 256 с.
11. **Гуральник Н.П.** Комплекс типових навчальних програм з дисципліни – «Основний музичний інструмент – фортепіано» для студентів вищих начальних закладів музичної галузі в структурі педагогічної освіти (2-е видання, доп.). / Н.П. Гуральник – К.: НПУ, 2007. – 86 с.
12. **Гусейнова Л. В.** Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – Теорія та методика музичного навчання. – К., 2005. – 20с.
13. **Давидов М.А.** Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста: Навч. посібник для вищ. муз. навч. закладів. / Микола Андрійович Давидов. – К.: Муз. Україна, 1997. – 240 с.
14. **Зязюн І.А.** Основы педагогического мастерства /И.А.Зязюн, И.Ф.Кривонос, Н.Н.Тарасевич [под ред. И.А.Зязюна]. – М.: Просвещение, 1989. – 303 с.
15. **Кашкадамова Н.** Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах : навч. посібник / Н. Кашкадамова. – Тернопіль: АСТОН, 1998. – 300 с.
16. **Кларин А.М.** Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта /А.М. Кларин. – М.: Знание, 1989. – 80 с.
17. **Кожевникова И. В.** Блочно-модульная система обучения // Высшее образование в России. – 2004. - №3. – С.17- 28.
18. **Козир А.В.** Акмеологічна спрямованість формування фахової майстерності вчителів музики /Алла Козир //Молодь і ринок: щоквартальний наук.-педагог. та економічний журнал Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. – Дрогобич, 2005. – № 3 (13). – С. 136-142.

19. **Падалка Г.М.** Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) – К.: Освіта України, 2008. – 274с.
20. **Педагогіка вищої школи:** підручник // за ред.. В.Г.Кременя, В.П.Андрущенко, В.І.Лугового. – К.: Педагогічна думка, 2009. – 255с.
21. **Мартинсен К.А.** Методика індивідуального преподавання гри на фортепіано / К.А. Мартинсен. – М. : Музыка, 1977. – 128 с.
22. **Масол Л.М.** Концепція загальної мистецької освіти /Людмила Масол //Мистецтво та освіта. — 2004. — № 1. — С. 2–5.
23. **Мостова І.В.** Формування педагогічно-виконавської майстерності майбутнього вчителя музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» /І.В.Мостова. – Луганськ, 1998. – 20 с.
- 24.**Назайкинский Е.В.** О психологии музыкального восприятия /Е.В.Назайкинский. – М.: Музыка, 1972. – 383 с.
25. **Нейгауз Г.Г.** Об искусстве фортепианной игры: записки педагога /Генрих Густавович Нейгауз. – М.: Музыка, 1967. – 311 с.
26. **Николаев А.** Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма : учеб. пособие / А. Николаев. – М. : Музыка, 1980. – 112 с.
- 27.**Ничкало Н.Г.** Теорія і методика професійної освіти: сучасний дослідницький етап і перспективи /Нелля Ничкало //Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2001. — № 1. — С. 6 — 26.
- 28.**Нісімчук А.С.** Сучасні педагогічні технології /А.С.Нісімчук, О.С.Падалка, О.Т.Шпак. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
29. **Пріоритети розвитку освіти //Науково-освітній потенціал: погляд у XXI століття.** [автор. кол. В.Литвин, В.Андрущенко, С.Довгий та ін.]– К.: Навчальна книга, 2003. – Кн. 1: Пріоритет інтелекту. – С. 145-166.
30. **Ростовський О.Я.** Проблема методологічної переорієнтації професійної підготовки майбутніх учителів музики у контексті реформування сучасної загальноосвітньої школи /О.Я. Ростовський //Наукові записки: психолого-педаг. науки. – №2. – Ніжин: НДПУ імені М.Гоголя, 2003. – 239 с.

31. **Сисоєва С.О.** Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія /Світлана Олександрівна Сисоєва. – К.: Віпол, 2001. – 502с.
32. **Цехмістрова Г.С.** Ефективність застосування модульного навчання та рейтингової системи контролю знань студентів / Цехмістрова Г.С.
//Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. - К., 2001. - Вип.. 26. - С. 40-53.
33. **Щолокова О.П.** Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя: [монографія] /Ольга Пилипівна Щолокова. – К.: Укр. держ. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, 1996. – 172 с.
34. **Юцявичене П.А.** Принципы модульного обучения / П.А.Юцявичене // Советская педагогика. – 1990. - №1. – С.55-65.